

Teza: obowiązek doskonalenia zawodowego prawnika zagranicznego

Prawnik zagraniczny wpisany na listę prawników zagranicznych prowadzoną przez Okręgową Izbę Radców Prawnych podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za nie wypełnienie obowiązku doskonalenia zawodowego. Umorzenie wobec niego postępowania ze względu na znikomą społeczną szkodliwość czynu, w sytuacji zaniechania w ogóle doskonalenia zawodowego, stanowi rażącą obrazę przepisów prawa, nawet jeśli prawnik zagraniczny ma znaczącą pozycję zawodową.

WO – 154 /19

ORZECZENIE

z dnia 20 listopada 2019 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

w składzie:

Przewodniczący: SWSD Krzysztof Górecki /sprawozdawca/

Sędziowie: SWSD Magdalena Śniegula

SWSD Wojciech Płóciennik

Protokolant: Magdalena Senderska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Michała Jasiaka

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2019 r. na rozprawie sprawy

radcy prawnego P. D.

obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu zasad etyki radcy prawnego, określonych w art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 14 ust. 1 i 2 w zw. z art. 61 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego

z powodu odwołania Rzecznika Dyscyplinarnego od orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt D 261/18:

1. uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Okręgowemu Sądowi Dyscyplinarnemu OIRP w Warszawie;
2. o kosztach postępowania odwoławczego w kwocie 1.200 zł orzeka Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w Warszawie.

Uzasadnienie

W dniu 16 kwietnia 2019 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w Warszawie (dalej również: OSD) po rozpoznaniu na rozprawie sprawy przeciwko radcy prawnemu P. D., obwinionemu o to, że nie wypełnił obowiązku doskonalenia zawodowego i nie uzyskał żadnego z wymaganych co najmniej 27 punktów szkoleniowych w cyklu szkoleniowym, który trwał od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r., czym naruszył obowiązek dbania o rozwój zawodowy poprzez kształcenie ustawiczne a także obowiązek stosowania się do uchwał organów samorządu radców prawnych, tj. popełnił czyn z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 14 ust. 1 i 2 oraz art. 61 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (dalej: KERP), w związku z §7 i §11 Regulaminu zasad wypełniania obowiązku doskonalenia zawodowego przez radców prawnych i zadań organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku (dalej:

Regulamin) umorzył postępowanie na podstawie art. 17 § 3 k.p.k., zaś na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych, zaś kosztami postępowania dyscyplinarnego obciążył Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie.

Od niniejszego orzeczenia odwołanie wniósł Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w Warszawie, zaskarżając je w całości i wnosząc o uchylenie orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono rażąco obrazę art. 1 § 2 w zw. z art. 115 § k.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych, mającą istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia poprzez błędną wykładnię wskutek przyjęcia, iż właściwości i warunki osobiste obwinionego, takie jak brak uprzedniej karalności oraz prowadzenie przez niego działalności edukacyjnej i szkoleniowej określają stopień społecznej szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego, w wyniku czego błędnie przyjęto, iż stopień społecznej szkodliwości czynu popełnionego przez obwinionego jest znikomy.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy wspomnieć, że podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego za czyny sprzeczne z zasadami etyki lub godnością zawodu jest przepis ustawowy - art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, a z drugiej - uzupełniający przepis zawarty w KERP. Podstawa ustawowa ma charakter blankietowy, a więc dla przyjęcia odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego konieczne jest wskazanie dodatkowo konkretnej zasady uregulowanej w KERP. I odwrotnie - uregulowanie zawarte w KERP również nie może stanowić samoistnej, materialnoprawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej o charakterze represyjnym (vide: wyrok SN z 29 października 2009 r., SDI 22/09). Materialnoprawna podstawa przypisania odpowiedzialności dyscyplinarnej za popełnienie czynu sprzecznego z zasadami etyki radcy prawnego, tak jak każdej odpowiedzialności represyjnej, musi mieć oparcie w przepisie rangi ustawowej, czyli we wspomnianym art. 64 ust. 1 ustawy, a uzupełniająco w przepisach zawartych w KERP normujących i określających odpowiedzialność za czyn realizujący wprost znamiona przewinienia dyscyplinarnego (vide: wyrok SN z 15 lipca 2010 r., SDI 12/10, wyrok SN z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14, wyrok SN z dnia 18 grudnia 2015 r., SDI 54/15). Ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej znowelizowana została ustawa o radcach prawnych w zakresie kompetencji Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej: KRRP) poprzez dodanie do art. 60 pkt. 8 litery h, wskazującej wprost na możliwość uchwalania regulaminów dotyczących dopełniania obowiązku zawodowego radców prawnych w zakresie doskonalenia zawodowego i uprawnień organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku przez radców prawnych. W rezultacie nieaktualne stały się zastrzeżenia sformułowane przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14 - na gruncie poprzednio obowiązującego stanu prawnego.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny wskazuje przy tym, że po 2014 r. Sąd Najwyższy przedstawił odmienny pogląd w stosunku do zajętego we wskazanym wyżej wyroku z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14. W wyrokach z dnia 13 grudnia 2016 r., SDI 60/16 oraz z dnia 9 lutego 2017 r., SDI 84/16, opartych wprawdzie na przepisach regulujących wykonywanie zawodu adwokata, Sąd Najwyższy wskazał, iż „obowiązek doskonalenia zawodowego adwokata jest obowiązkiem ustawowym. Określenie przez organy samorządu adwokackiego sposobu realizacji i egzekwowania tego obowiązku ma umocowanie ustawowe i w niczym nie narusza konstytucyjnych praw obwinionego”.

W niniejszej sprawie OSD prawidłowo oparł się na przepisie rangi ustawowej, czyli na art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych oraz na przepisach zawartych w KERP (art. 14 ust. 1 i 2 oraz art. 61 ust. 2) i Regulaminie (§ 1 ust. 2, §7 i §11).

Artykuł 60 pkt. 8 lit. h ustawy o radcach prawnych, stanowiący podstawę przyjęcia uchwały KRRP nr 103/IX/2015 r. z dnia 11 grudnia 2015 r., wszedł w życie z dniem 31 sierpnia 2015 r., natomiast sama uchwała - z dniem 1 stycznia 2016 r., tj. po upływie 1 roku od przyjętego cyklu szkoleniowego, przypadającego na lata 2015 – 2017. Należy jednak pamiętać, że obowiązek szkoleniowy, wynikający z przepisów ogólnych ustawy o radcach prawnych i uchwał KRRP istniał już

od wielu lat. Bezpośrednio wcześniej materię tę regulowała uchwała Nr 30/B/VII/2008 z dnia 6 czerwca 2008 r. w sprawie określenia zasad wypełniania przez radcę prawnego obowiązku brania udziału w szkoleniach zawodowych.

Uchwała z dnia 11 grudnia 2015 r. nakłada na członków samorządu radcowskiego obowiązek brania udziału w szkoleniach zawodowych na zasadach określonych przez właściwy organ samorządu radcowskiego i uzyskania przewidzianego regulaminem minimalnego pułapu punktów szkoleniowych.

Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny OIRP w Warszawie wynika, że obwiniony w spornym okresie szkoleniowym nie uzyskał żadnego z 27 punktów szkoleniowych, który to wymiar ustalono biorąc pod uwagę, że poprzednia uchwała samorządowa regulująca tę materię nie wskazywała wprost na prawników zagranicznych jako obowiązanych do jej stosowania.

P. D. to prawnik zagraniczny wpisany na listę prawników zagranicznych prowadzoną przez OIRP w Warszawie. W oparciu o art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej podlega on odpowiedzialności dyscyplinarnej według przepisów o odpowiedzialności radców prawnych.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, materiał dowodowy sprawy i lakoniczne uzasadnienie orzeczenia nie dostarczają dostatecznych podstaw do przyjęcia, że - pomimo przebywania obwinionego za granicą przez znaczną część okresu od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. - wykonanie przezeń obowiązku szkoleniowego nie było możliwe.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny uznał, iż słusznie Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w Warszawie zarzucił Sądowi dyscyplinarnemu I instancji naruszenie art. 1 § 2 w zw. z art. 115 § 2

k.k. Wypada w tym miejscu wskazać, że wspomniany art. 115 § k.k. jest usytuowany w rozdziale XIV k.k. Przepis art. 74¹ ustawy o radcach prawnych odsyła zaś do odpowiedniego stosowania Kodeksu karnego jedynie co do rozdziałów I-III. Nie da się jednak ustalić stopnia społecznej szkodliwości czynu bez odniesienia do kryteriów wskazanych w paragrafie 2 artykułu 115 k.k.

Oceniając działanie, a w zasadzie zaniechanie wykonania obowiązków przez obwinionego, należy dojść do wniosku, iż wyczerpuje ono znamiona przewinienia dyscyplinarnego określonego w przepisach wskazanych we wniosku o ukaranie.

Zobowiązanie do uzyskanie określonej ilości punktów w ramach tzw. szkolenia ustawicznego - jak wyżej wskazano - jest nakładane przez samorząd radcowski w ramach jego ustawowych kompetencji i wiąże wszystkich jego członków a jego niewypełnienie stanowi delikt dyscyplinarny.

Dobrem naruszonym jest w tym przypadku obowiązek doskonalenia zawodowego radców prawnych. Innym dobrem jest zaś szacunek i lojalność członków wobec organów samorządu radców prawnych, przejawiająca się m.in. poprzez stosowanie się do ich uchwał (art. 61 KERP).

Stopień naruszenia tego dobra trudno uznać za znikomy. Obowiązek doskonalenia zawodowego dotyczy wszystkich radców prawnych. Należy podkreślić, że jest on kontestowany przez część środowiska, która stoi na stanowisku, że wykonuje zawód zaufania publicznego a radcowie prawni są osobami na tyle odpowiedzialnymi, iż nikt nie powinien im narzucać ram i form samokształcenia. Organy samorządu są zaś przeciwnego zdania.

Warto przy tym zwrócić uwagę na działania podjęte przez warszawski samorząd radcowski w celu przypomnienia i ułatwienia realizacji tego obowiązku, które zostały opisane w uzasadnieniu orzeczenia OSD - k. 51 akt sprawy.

Trzeba też przypomnieć, iż Regulamin daje możliwość skorzystania ze szkoleń w formie e-learningu a w szczególnych przypadkach - wystąpienia o zwolnienie z realizacji obowiązku szkoleniowego, bądź zmniejszenia jego wymiaru.

Samorząd zakłada więc istnienie sytuacji wyjątkowych, muszą być one jednak szczegółowo wykazane przez osobę zainteresowaną. Akta sprawy nie dostarczają dowodów na podjęcie przez obwinionego inicjatywy w tym zakresie.

Dodatkowo, Regulamin przewiduje ułatwienia dla prawników zagranicznych poprzez zaliczenie punktów uzyskanych za szkolenia za granicą a także uznanie, iż wypełnili obowiązek samokształcenia na podstawie dokumentów sporządzonych przez ich macierzystą jednostkę samorządu zawodowego - § 8 i 9. W aktach brak i takich dokumentów.

Przy czym, Wyższy Sąd Dyscyplinarny dostrzega trudności w realizacji obowiązku szkoleniowego przez prawnika zagranicznego, w dodatku rzadko bywającego w Polsce i niewładającego biegle językiem polskim oraz docenia jego praktykę międzynarodową i osiągnięcia zawodowe, nie może to jednak tworzyć wyjątków, wykraczających poza ramy wskazanych wyżej regulacji, gdyż naruszałoby zasadę równości członków samorządu radców prawnych.

Całokształt okoliczności sprawy wskazuje więc na zawinione zachowanie obwinionego, a brak w jego przypadku karalności dyscyplinarnej, czy działalność edukacyjna i szkoleniowa mogą być li tylko traktowane jako okoliczności, którą Sąd winien wziąć pod uwagę przy wymiarze kary. Oczywiście pod warunkiem, iż nastąpi ustalenie, że rzeczywiście działalność taka miała miejsce.

OSD winien zatem ocenić sprawę ponownie, z uwzględnieniem powyższych uwag. Powinien też ustalić, czy książka S.: P. on the "A. A." spełnia wymogi określone w § 6 ust. 1 Regulaminu zasad wypełniania obowiązku zawodowego (...).

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 70⁶ ustawy o radcach prawnych.